

Stenungsunds kommun
kommun@stenungsund.se

2022-04-22
Dnr 2020:5416

Rektor Ann Simonsen
ann.simonsen@stenungsund.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete för
kvalitet i undervisningen i moderna språk –
undervisning för kommunikativ förmåga vid
Stora Högaskolan 7-9 i Stenungsunds kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på <ange skolans/verksamhetens namn>. Syftet är att granska kvaliteten i några delar av undervisningen i moderna språk (i språken franska, spanska och tyska) – undervisning för kommunikativ förmåga inom ramen för språkval i grundskolan. Granskningen omfattar 30 grundskolor spridda över landet. Ett fåtal av skolorna erbjuder moderna språk via fjärrundervisning.

Granskningen ska besvara två frågeställningar:

1. I vilken utsträckning ger undervisningen i moderna språk eleverna möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga (produktion och interaktion) så att de kan använda målspråket i olika sammanhang?
2. I vilken utsträckning skapar skolan förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet som ger eleverna reella möjligheter att fullfölja sina studier i moderna språk?

Detta beslut avser Stora Högskolan 7-9, Stenungsunds kommun. Skolinspektionen har genomfört fyra stycken lektionsobservationer i språken franska, tyska och spanska. Dessutom har intervjuer genomförts med elever som läser moderna språk, elever som har gjort omval från moderna språk, lärarna i moderna språk samt rektorn. Granskningen genomfördes 3-4 mars 2022 av Arne Hellmark och Anna Ponert. Intervjuerna och lektionsobservationerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudmannen. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut. De samlade iakttagelserna från alla skolor som ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras under december 2022.

Fakta om verksamheten

Stora Högskolan 7-9 är en kommunal skola för elever i årskurserna 7-9. Skolan ligger i orten Stora Höga i Stenungsunds kommun. Skolan har cirka 360 elever och leds av en rektor. Eleverna kommer mestadels från låg- och mellanstadieskolan som ligger i anslutning till högstadieskolan samt en låg- och mellanstadieskola som ligger i det närliggande samhället Jörlanda. I respektive årskurs 7-9 finns fem parallella klasser. Skolan erbjuder undervisning i språken tyska, franska och spanska. Det finns en undervisningsgrupp per årskurs i tyska och franska, medan spanska har två undervisningsgrupper årskurs 7-8 och tre i årskurs 9. Skolan har två lärare i franska, tre i spanska och en i tyska. Samtliga lärare är behöriga. De elever som inte läser moderna språk läser en kombination av svenska och engelska eller svenska som andraspråk. De tre senaste läsåren har åtta elever valt att inte fortsätta sina studier i moderna

språk. Totalt läser 60 elever eller cirka 17 procent av eleverna alternativ till moderna språk. 98 av 99 elever i årskurs nio som under vårterminen 2021 läste moderna språk hade minst E i betyg.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen vilket beskrivs i bilaga 1 Bedömningsområden. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2. På varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men att utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär också en skriftlig redovisning av åtgärder av skolan. Om Skolinspektionen bedömer att skolan uppfyller kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Stora Högskolan 7-9 i följande utsträckning:

Undervisningen ger elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga

Skolinspektionen bedömer att skolan i flera delar skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet i moderna språk men att utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar:

- Rektorn och lärarna behöver utveckla hur undervisningen stärker elevernas kommunikativa förmåga och interkulturella kompetens. I detta ingår att i högre utsträckning planera undervisningen utifrån elevernas intresse och återkoppling på undervisningen.
- Rektorn behöver säkerställa att det råder ett klassrumsklimat som förebygger talängslan och uppmuntrar till användning av språket.

Skolan skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet

Skolinspektionen bedömer att skolan i flera delar skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet i moderna språk men att utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar:

- Rektorn behöver säkerställa att lärarna får tillgång till den kompetensutveckling och de förutsättningar som behövs för att kunna planera undervisningen utifrån forskning och beprövad erfarenhet.
- Rektorn behöver utveckla skolans arbetssätt för att ge alla elever förutsättningarna att fullfölja sina studier i moderna språk. I detta ingår att följa upp omvalen och dess koppling till undervisningen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 14 oktober redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till: arne.hellmark@skolinspektionen.se.
Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2020:5416) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område. I slutet på varje område finns en sammanfattande bedömning.

Undervisningen ger elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga

I detta område granskas om undervisningen i moderna språk ger eleverna möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Det handlar bland annat om att eleverna får möjlighet att formulera sig och samspela med andra i tal och skrift samt lära sig att anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare.

Undervisningsidé och planering utifrån kommunikativ förmåga skiljer sig åt mellan olika lärare

Granskningen visar att flera lärare i moderna språk har idé om att främja elevernas kommunikativa förmåga. Men granskningen visar också att lärarna inte planerar undervisningen tillsammans samt att undervisningen skiljer sig åt mellan de olika lärarna. Lärarna utgår inte alltid från elevernas intresse och återkopplingar på undervisningen eller från forskning och beprövad erfarenhet i sin planering av undervisningen. Vidare har vissa lärare flera konkreta exempel på hur de i undervisningen stödjer att eleverna utvecklar kommunikativ förmåga och interkulturell kompetens, medan andra lärare fokuserar mer på andra delar, till exempel grammatik eller glossor. Såväl eleverna, lärarna och rektorn beskriver att de vill utveckla undervisningen till att bli mer varierad.

Lärarna är organiserade i årskursvisa arbetslag. Lärarna i moderna språk träffas ungefär tre gånger per år. Då pratar lärarna framför allt om praktiska saker, som att exempelvis samplanera datum för prov. De kan även dela med sig av tips på uppgifter eller moment. Men lärarna planerar inte undervisningen tillsammans. Lärarna beskriver att de inte heller utgår ifrån forskning och beprövad erfarenhet när de planerar eller när de utbyter tips med varandra. Några lärare beskriver att det är svårt att planera tillsammans eftersom språken ser så olika ut.

Elevernas återkoppling på undervisningen påverkar inte alltid lärarnas planering. Enligt lärarna själva har de inte alltid tagit hänsyn till elevernas återkoppling vid utveckling eller planering av undervisningen. Eleverna beskriver att de sällan får vara delaktiga i utformningen av undervisningen. Vissa elever beskriver att det inte behövs, eftersom läraren ändå känner dem väl och förstår vad de vill och behöver. Andra elever beskriver att de ibland får vara med och bestämma delar av uppgifter, som till exempel redovisningsmetod eller val av innehåll.

Arbetet med att främja elevernas interkulturella kompetens skiljer sig åt mellan olika lärare. Vissa elever beskriver att de får arbeta med levnadssätt och kulturer i områden där målspråket talas, andra beskriver att det sällan eller aldrig sker. Vissa lärare ger konkreta exempel på inslag som gynnar elevernas kännedom och förståelse av målspråkets kultur och levnadssätt. Andra lärare uppger i högre grad att de fokuserar på andra delar av undervisningen. Eleverna beskriver att de vill ha ett mer varierat material i undervisningen, gärna autentiskt sådant från målspråksområden. Vissa lärare beskriver att de löpande väver in reflektioner, erfarenheter och fakta om skillnader mellan olika målspråksområden och jämför det med livet i Stora Höga. Andra lärare beskriver att de arbetar med temaarbeten, där eleverna får beskriva vardagen och företeelser i en stad eller ett land där målspråket talas. En lärare berättar att varje vecka får en elev välja en låt eller artist från en topplista på målspråket och presentera låten för klassen. Syftet är att motivera eleverna genom förståelse för målspråksområdets ungdomskultur. Vid en observation gjorde en lärare löpande reflektioner och jämförelser mellan målspråksområden och Sverige och pratade med eleverna om vardagsliv, kultur, historia, politik och ekonomi. Några lärare beskriver dock att de sällan arbetar med autentiskt material eller pratar om områdets vardag eller kultur. Rektorn beskriver att lärarna är kompetenta, engagerade och ger varandra inspiration, men att det gemensamma arbetet för att utveckla undervisningen och öka elevernas delaktighet skulle kunna utvecklas. Rektorn beskriver också att undervisningen skiljer sig åt mellan de olika lärarna.

Även om lärarna inte planerar undervisningen tillsammans utifrån en undervisningsidé om att främja elevernas förmåga att kommunicera, så beskriver nästan alla lärare att de uppmuntrar eleverna att uttrycka sig, snarare än att allting behöver vara korrekt. Men lärarna beskriver inte att de har en gemensam planering som utgår från tanken att främja elevernas kommunikativa förmåga. Några av lärarna beskriver att de väljer moment i undervisningen där eleverna får utgå ifrån sin vardag och jämföra med ungdomar i målspråksområdena. Bilden avspeglas i elevernas beskrivning, där vissa elever beskriver att de ibland får arbeta med uppgifter där de får utgå från deras vardag och intressen. Vissa elever beskriver att de framför allt arbetar med läroboken, vilket gör att de inte kan påverka så mycket. Eleverna säger samstämmigt att de vill använda målspråket mer. Rektorn beskriver att hen skulle vilja utveckla lärarnas arbete med att hitta alternativa arbetssätt, våga släppa läroboken och samarbeta mer med varandra för att utveckla undervisningen tillsammans. Lärarna kan behöva utveckla arbetet med att främja elevernas möjlighet att kommunicera, säger rektorn.

Lärarna stödjer elevernas användande av målspråket, men inte alltid på ett varierat och verklighetsnära sätt

Granskningen visar att lärarna stöttar och utvecklar elevernas muntliga och skriftliga användande av språket. Men det sker inte alltid utifrån autentiska situationer eller

på ett vardagsnära sätt som utgår från elevernas intressen och behov. De flesta eleverna beskriver att lärarnas undervisning leder till att de lär sig målspråket. Undervisningen utgår framför allt från läroboken, som har passande uppgifter för att eleverna ska utvecklas i målspråket, beskriver eleverna själva. Lektionsobservationerna och samtalen med elever och lärare visar att lärarna på ett följsamt och uppmuntande sätt kan stödja elevernas användande av språket. Det kan till exempel ske genom att lärarna kan sticka in förtydligande kring uttal, ord eller grammatiska regler när eleverna pratar på målspråket. Ett annat exempel är att lärarna ibland överdriver uttal av ord på ett sätt förtydligar uttalet och samtidigt blir komisk.

Några elever berättar att de ibland får extrauppgifter utanför läroboken. Det kan exempelvis vara temauppgifter om en stad eller land inom målspråksområdet. Vissa elever beskriver att de har fått skriva texter om sig själv eller utifrån ett tänkt scenario där de har flyttat till en stad inom målspråksområdet. De allra flesta eleverna berättar att lärarna är bra på att anpassa uppgifter till nivån där eleverna är.

Undervisningen utgår framför allt från läroboken, beskriver elever, lärare och rektor. Eleverna tycker att läroböckerna är bra men de skulle vilja se mer variation i undervisningen större inslag av andra moment än läroboken. Flera lärare säger att de skulle vilja ha mer variation av undervisningen än idag. Några lärare, men inte alla, beskriver att de försöker utgå från elevernas intressen och vardag i undervisningen. Vi måste hänga med i elevernas värld, utvecklar en lärare. En annan lärare beskriver att eleverna i Stora Höga är idrottsintresserade och att läraren därför försöker ha exempel om Zlatan eller fotbollsklubbar, vilket skapar engagemang hos eleverna. Samma lärare berättar att eleverna får uppgifter där de får prata eller skriva om sina egna liv eller sin framtid.

Någon lärare beskriver att hen arbetar med att eleverna ska få prata fritt, utan textförlaga, ofta i småpratet i inledningen av lektionerna. Andra lärare säger att de inte arbetar med att eleverna pratar fritt i så hög utsträckning. Eleverna beskriver att de sällan får använda språket fritt, till exempel prata utan textförlagor. Det skulle eleverna vilja göra i högre utsträckning.

Rektorn beskriver att skolans undervisning i moderna språk skulle kunna bli mer varierad. Visserligen finns det skillnader mellan hur olika lärare bedriver sin undervisning, men att gemensamt utvecklingsområde inom moderna språk-undervisningen på skolan är att i högre grad använda undervisningsformer som i högre grad knyts an till eleverna och motiverar dem, uppger rektorn.

Lärarna hjälper till när språket inte räcker till

Granskningen visar att lärarna hjälper eleverna när deras språk inte räcker till. Ibland sker det genom att läraren ger eleverna korrekt ord eller fras, ibland kan lärarna hjälpa eleverna genom formeluttryck, fraser, förenkla orden eller använda gester för att kommunicera.

Eleverna säger att lärarna är bra på att hjälpa dem vidare när de fastnar. Det kan ske genom att läraren hjälper dem genom att säga korrekt ord, ger dem första bokstaven i korrekt ord, ger ledtrådar eller på annat sätt "lurar fram" ett sätt för eleverna att uttrycka sig. Vissa elever beskriver att de lärt sig lite tips från lärarna om hur de kan göra när språket inte räcker till, som att uttrycka sig enklare, att använda ett engelskt ord, utgå från nyckelord, hitta motsatsord eller prata runt ett ord. Några elever säger att deras lärare är jättebra på att förklara så att eleverna förstår och kan ibland visa på tavlan hur språkliga mönster fungerar.

Vissa lärare beskriver att de brukar ge ledtrådar till rätt ord, exempelvis genom att ge första bokstaven i ordet. Andra beskriver att de uppmanar eleverna att förklara på ett annat sätt. En lärare beskriver att hen medvetet arbetar med att ge eleverna strategier för att kunna kommunicera när orden inte räcker till. Det kan vara att hen ger eleverna en uppsättning av verb som de kan luta sig mot när de kommunicerar eller att eleverna ska använda någon av de användbara fraser som de brukar använda under lektionerna.

Klassrumsklimatet varierar – från ett lyckat arbete med att förebygga tal-ängslan till ett mindre bra klassrumsklimat

Granskningen visar att klassrumsklimatet skiljer sig mycket åt mellan olika undervisningsgrupper. I vissa grupper finns ett bra klimat som främjar användandet av språket. I andra grupper kan klassrumsklimatet bli bättre.

De flesta eleverna beskriver att det råder en god stämning i klassrummet. Trots att eleverna kommer från olika klasser så har de lärt känna varandra i moderna språkgruppen. Eleverna känner sig bekväma med att uttrycka sig inför lärare och elever. De flesta vågar säga "fel" utan att någon dömer dem. Även när läraren uppmärksammar inkorrekta stavningar, uttal eller grammatiska fel känns det inte som att eleverna gör "fel", beskriver eleverna. Några elever beskriver att de skulle vilja våga mer och lita mer på sig själva, men att känslan av att läraren alltid bedömer dem hämmar dem.

Nästan alla lärare beskriver att de medvetet arbetat för att skapa en bra kultur där eleverna vågar uttrycka sig. Vissa lärare beskriver att de arbetar med fasta platser och/eller arbete i grupper som varierar för att få eleverna att lära känna varandra. Flera lärare beskriver att de uppmanar eleverna att våga uttrycka sig och säger till eleverna att det inte alltid är viktigt att allting blir rätt. En lärare beskriver att hen inte alltid rättar alla fel som eleverna gör, men att det inte gör så mycket utan det viktigaste är att de kan uttrycka sig. En lärare beskriver att i sexan kan eleverna småskratta åt varandras fel, men att detta klingar av efter att läraren tar upp att de måste respektera varandra. En annan beskriver att hens ingång är att skilja på "störande" och "förstörande" fel, där det förra inte alltid behöver påpekas medan det senare är viktigare att påpeka. Det förmedlar hen till eleverna.

Lärarna reflekterar kring att det kan finnas strukturella skillnader som tar sig uttryck i klassrummet. Exempelvis resonerar lärarna om att det råder lite olika kulturer i de olika språken. I tyskan tar killarna i högre grad plats medan i franskan är det tvärt om. Generellt ser lärarna dock att killarna tar mer plats inom moderna språk. Dessutom ger tjejer intrycket att språket ska vara korrekt innan de vågar uttrycka sig.

Under en observerad lektion inverkade klimatet i klassrummet negativt på undervisningen. Flera elever pratade om något annat än undervisningen under lektionen. I intervjun beskriver eleverna att det sällan är lugnt på lektionerna. Eleverna uppger att det har lett till att det är svårt att få saker gjorda, särskilt muntliga moment. De berättar även att de är oroande över om de skulle klara kunskapskraven i moderna språk och studier på gymnasiet. Rektorn uppger att hen i viss utsträckning känner till problemen med klassrumsklimatet i den aktuella undervisningsgruppen.

Sammanfattande bedömning av området:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i flera delar ger eleverna möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga men att det finns utvecklingsområden.

Skolinspektionens granskning visar på stora skillnader och variation mellan olika lärare och deras undervisning i moderna språk vid Stora Högskolan 7-9. Granskningen visar även att lärarna inte planerar undervisningen tillsammans och att planeringen inte alltid utgår ifrån en tanke kring kommunikativ förmåga. Granskningen visar också att det finns flera exempel på hög kvalitet i undervisningen, där olika lärare genomför undervisningen på sätt som skulle kunna utgöra en bra grund för en gemensam utveckling av undervisningen.

Hos de flesta lärarna på skolan finns en idé om att syftet med undervisningen är att få eleverna att kunna kommunicera på målspråket. Det varierar dock hur det tar sig konkreta uttryck i undervisningen. Lärarna behöver ge eleverna bättre förutsättningar att utveckla sin interkulturella kompetens till exempel genom att i högre grad använda autentiskt material i undervisningen. Undervisningen behöver även i högre grad utgå ifrån elevernas intressen. Elevernas delaktighet och utvärdering skulle i större omfattning än idag kunna utgöra en grund för planeringen. Även om klassrumsklimatet i flera fall är bra visar granskningen på fall där oro under lektionerna leder till att undervisningen blir negativt påverkad.

De ansvariga för denna granskning har informerat de ansvariga på Skolinspektionen för tillsynen av Stenungsunds skolor om sakförhållanden gällande klassrumsklimatet.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver utveckla hur undervisningen stärker elevernas kommunikativa förmåga och interkulturella kompetens. I detta ingår att i

högre utsträckning planera undervisningen utifrån elevernas intresse och återkoppling på undervisningen.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna inte planerar undervisningen tillsammans utifrån en tanke om att främja elevernas kommunikativa förmåga och interkulturella kompetens. Elevernas återkoppling på undervisningen eller delaktighet är inte alltid ett underlag för lärarnas planering.

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn ger lärarna förutsättningarna att tillsammans utveckla undervisningen. Detta kan till exempel ske genom ett forum för kollegial samverkan med betoning av gemensam planering av undervisningen utifrån en tanke om att främja elevernas kommunikativa och interkulturella förmåga. Planeringen skulle kunna utgå från elevernas intressen, vardag och återkoppling på undervisningen.

- Rektorn behöver säkerställa att det råder ett klassrumsklimat som förebygger talängslan och uppmuntrar till användning av språket.

Granskningen visar att flera undervisningsgrupper har ett tillåtande och i flera fall bra klassrumsklimat. Men granskningen visar även att klassrumsklimatet i moderna språk kan påverka undervisningen negativt.

Skolinspektionen vill därför påtala vikten av att rektorn skyndsamt säkerställer att undervisningen i moderna språk i alla undervisningsgrupper präglas av ett bra klassrumsklimat som främjar undervisning och uppmuntrar till användande av språket.

Skolan skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet

I detta område granskas skolans arbete för att skapa förutsättningar för hög kvalitet i undervisningen i moderna språk. Detta för att studierna i moderna språk ska förbli attraktiva och ge eleverna förutsättningar att fullfölja sina studier.

Skolan gör vissa insatser för att höja moderna språks status

Granskningen visar att rektorn har ett uttalat engagemang för ämnet moderna språk och förståelse för ämnets utvecklingsområden på skolan. Skolan har sedan flera år arbetat för att höja statusen för moderna språk, bland annat genom sättet som de pratar om ämnet med elever inför val av språk. Rektorn har dock inte satt in konkreta åtgärder såsom stöd till elever eller att ge lärarna möjligheter till att utveckla undervisningen.

Elever såväl som lärarna och rektorn beskriver att moderna språks status befinner sig på en mellannivå: betydande lägre än kärnämnen svenska, engelska och mate-

matik men högre än de praktiska ämnena. Lärarna och rektorn beskriver att möjligheten för eleverna att göra omval från moderna språk är negativt för ämnets status. Skolan inledde för flera år sedan insatser för öka ämnets status och motverka omval. En insats var att informera femmorna inför valet genom att på ett intresseväckande sätt, "sälja in" respektive språk för eleverna. Det sker bland annat med hjälp av kulturinslag från målspråksområdena. En annan insats var att minska informationen om möjligheten till omval samt i högre grad motverka elevernas byte från moderna språk till svenska/engelska. Rektorn beskriver att hen värderar ämnet högt. Hen kopplar ämnet till elevernas möjlighet att navigera och verka i en globaliserad värld och internationaliserad arbetsmarknad.

Lärarna och rektorn beskriver att ämnet har goda förutsättningar när det gäller organisatoriska aspekter såsom klassrum och plats i schemat.

Arbetet för att säkra kompetensen i moderna språk kan utvecklas

Granskningen visar att skolan har behöriga lärare i moderna språk men att lärarna inte får den kompetensutveckling som skulle kunna utveckla undervisningen i ämnet.

Lärarna i moderna språk träffas relativt sällan, ungefär tre gånger per termin. Under dessa träffar pratar de ofta om administrativa frågor och i vissa fall ger lärarna varandra tips om undervisningsmoment. Lärarna beskriver dock att de inte planerar undervisningen tillsammans, vilket samarbetsformerna inte heller ger möjlighet till i dagsläget. Lärarna beskriver även att de inte har fått kompetensutveckling, varken generellt ämnesdidaktiskt eller specifikt för sitt språk. Rektorn bekräftar denna bild, men lägger till att det inte heller är något som lärarna har efterfrågat. Rektorn beskriver att lärarna skulle behöva gemensam kompetensutveckling och tillsammans arbeta för att utveckla undervisningen.

Rektorn har varit lärare på skolan under en lång tid och ger uttryck för en stor kännedom om skolans karaktär samt lärarnas respektive styrkor och utvecklingsområden, trots att hen endast varit rektor i ungefär ett år. Kännedomen har rektorn fått på ett informellt sätt, snarare än genom en formell uppföljning och utvärdering av verksamheten. Undervisningen utvärderas visserligen av lärarna årligen som en del av det systematiska kvalitetsarbetet i slutet på varje läsår, vilket följs upp och återkopplas av rektorn till lärarna vid uppstarten av det kommande läsåret. Men rektorn har inte själv följt upp kvalitetsaspekter av undervisningen eller säkerställt att lärarna har möjlighet till att utveckla undervisningen. Det har inte funnits förutsättningar för detta, beskriver rektorn och säger samtidigt att hen hoppas kunna påbörja ett sådant arbete inom kort. Rektorn kan inte beskriva några insatser som hen gjort för att säkra kompetensen i undervisningen eller komma till bukt med de variationer i kvalitet, som har beskrivits ovan i fråga 1.

Arbetsätt för att främja att fler elever fullföljer sina studier i moderna språk behöver utvecklas

Granskningen visar att skolan inte följer upp omvalen från moderna språk på ett strukturerat sätt. Rektorer och lärare arbetar inte heller för att motverka omval genom anpassningar och stöd i ämnet samt att frånvaron av detta ligger bakom flera omval. Skolan har dock välfungerande och tydliga rutiner vid omval.

Rektorn och lärarna beskriver att det inte sker en systematisk uppföljning av omvalen från moderna språk till svenska/engelska. Även om de uppger att de har en god kännedom om anledningarna till de individuella elevernas skäl till att byta, så sker ingen analys på skolnivå eller utvärdering av bakgrunden till omvalen. Rektorn uppger att elever ska ha risk för att få F i svenska eller engelska för att få göra omval. Samtal med elever visar dock att flera elever har gjort omval främst på grund av undervisningen i moderna språk, även om eleverna även har generella svårigheter i skolan.

Rutinerna vid omval beskrivs av lärare och rektorer som välfungerande och tydliga. Rutinen med omval föregås av diskussion mellan mentor och elev och elevens föräldrar samt med modersmålslärare. Blanketten skrivs under av rektor och föräldrarna. Föräldrar och elev informeras om effekter för meritvärde innan bytet. Bytet kan ske direkt när beslutet är fattat. Ibland är SYV inkopplad, men ofta inte.

Lärarna uppger att de inte kan komma på något exempel på hur särskilt stöd har utformats specifikt för moderna språk. Visserligen görs extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning för vissa elever, men de är ofta generella för alla ämnen. Rektorn beskriver att individuell anpassning inom moderna språk ofta har kvantitativ karaktär – till exempel att elever få färre eller fler glosor – snarare än att de är av kvalitativ karaktär, vilket rektorn skulle önska. Rektorn uppger även att inget åtgärdsprogram specifikt för moderna språk har upprättats.

Samtal med elever som valt om från moderna språk visar att hur undervisningen i moderna språk genomförs hade relevans för elevernas byte. Undervisningen uppfattades som tung, med högt tempo och svår att förstå. Den stora mängd hemläxor som kännetecknar ämnet bidrog även till bytet, enligt eleverna. Om undervisningen hade varit upplagd på ett annat sätt skulle någon av eleverna velat fortsätta läsa. Andra elever är nöjda med att få koncentrera sig på svenska och engelska.

Lärarna och eleverna beskriver att det inte förekommer att specialpedagoger eller annan resurspersonal inkopplade i moderna språk. Lärarna uppger, precis som rektorn, att lärarna inte har efterfrågat det. De har inte tänkt på att det är möjligt, säger lärarna.

Informationsinhämtning från skolan visar att nästintill alla elever som läser moderna språk har minst E i betyg. Samtidigt läser närmare 16 procent av eleverna på skolan alternativet svenska/engelska istället för moderna språk. Rektorn beskriver den nästintill fullständiga måluppfyllelsen som missvisande eftersom de som riskerar att få F byter från moderna språk till alternativet svenska/engelska.

Sammanfattande bedömning av området:

Skolinspektionens bedömer att skolan i några delar skapar förutsättningar för undervisning av hög kvalitet i moderna språk men att det finns flera utvecklingsområden. Granskningen visar att moderna språk i flera delar har likvärdig status som andra ämnen. Lärarna får dock inte kompetensutveckling eller utrymme för kollegial samverkan, vilket undervisningen i moderna språk skulle behöva. Granskningen visar också att skolan inte i tillräcklig grad följer upp och utvärderar elevernas omval från moderna språk samt att elever möjligheter att få anpassningar, stöd eller särskilt stöd i moderna språk är litet samt att utveckling av undervisningen hade kunnat minska omvalen.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver säkerställa att lärarna får tillgång till den kompetensutveckling och förutsättningarna som behövs för att kunna planera och utveckla undervisningen utifrån forskning och beprövad erfarenhet.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna inte får ämnesdidaktisk kompetensutveckling. Inte heller får de förutsättningarna för kollegial samverkan. Kompetensutveckling och kollegial samverkan skulle kunna användas för att utveckla undervisningen, så som utvecklas under frågeställning 1. En utgångspunkt för sådan skulle kunna vara Skolverkets kompetensutveckling Språksprånget.

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn ser till att lärarna får relevant kompetensutveckling och möjlighet till kollegial samverkan för att tillsammans kunna planera och utveckla undervisningen.

- Rektorn behöver utveckla skolans arbetssätt för att ge alla elever förutsättningarna att fullfölja sina studier i moderna språk. I detta ingår att följa upp omvalen och dess koppling till undervisningen.

Skolinspektionens granskning visar att skolan inte analyserar och följer upp omvalen från moderna språk. Vidare är elevernas möjlighet till att få anpassningar eller stöd liten. Flera elever väljer bort moderna språk för att klara kunskapskraven i andra ämnen men elever väljer även bort ämnet på grund av hur undervisningen är upplagd och brister på anpassningar och stöd.

Skolinspektionen rekommenderar därför skolan att göra uppföljningar av varför elever avbryter studier i moderna språk för att se om det finns koppling till under-

visningens upplägg och/eller möjligheter att få stöttning. Vidare förutsätter Skolinspektionen att skolan från och med nu ser moderna språk som likvärdigt med övriga ämnen när det gäller att ge eleverna extra anpassningar och särskilt stöd.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet är fattat av undervisningsrådet Anna Wide.

Utredaren Arne Hellmark har varit föredragande i ärendet. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Anna Ponnert deltagit.

Bilaga 1: Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive frågeställning granskas följande:

Frågeställning 1: I vilken utsträckning ger undervisningen i moderna språk elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga (produktion och interaktion) så att de kan använda målspråket i olika sammanhang?

1. Undervisningsidé kring kommunikativ förmåga på målspråket
2. Arbetsformer och stöd för användande av målspråket
3. Vägledning och arbetssätt för att pröva strategier då språket inte räcker till
4. Klassrumsklimat för att förebygga talängslan och uppmuntra användning av språket

Frågeställning 2: I vilken utsträckning skapar skolan förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet som ger elever reella möjligheter att fullfölja sina studier i moderna språk?

1. Likvärdig status kring undervisningen i moderna språk
2. Arbete för att säkra kompetens till undervisningen i moderna språk
3. Förutsättningar för fjärrundervisning i moderna språk (endast för skolor med fjärrundervisning)
4. Arbetssätt för att främja att fler elever fullföljer studier i moderna språk

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
(<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/skolans-arbete-for-kvalitet-i-undervisningen-i-moderna-sprak--undervisning-for-kommunikativ-for-maga/>)

Bilaga 2: Författningsstöd

Enligt **skollagen**¹ ska elever i grundskolan erbjudas undervisning i moderna språk. I **skolförordningen**² anges under vilka förutsättningar som undervisning ska erbjudas och anordnas i språken franska, spanska och tyska. Under vissa förutsättningar får fjärrundervisning anordnas i ämnet moderna språk i grundskolan (10 kap 4 och 8 §§ och 21 kap 2-5 §§ skollagen, 5 a kap. 2-4 §§ och 9 kap. 5-7 skolförordningen).

Frågeställning 1

Enligt **skollagen** ska det i utbildningen i grundskolan tas hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. I skollagen föreskrivs att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vidare anges i skollagen att elever i grundskolan ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Av skollagens framgångar också att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Av **skolförordningen** framgår att eleverna genom strukturerad undervisning ska ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. Av **läroplanen** framgår att skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning. Vidare anges i läroplanen att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan. Därtill framgår av läroplanen att läraren tillsammans med eleverna ska planera och utvärdera undervisningen. Av läroplanen framgår också att rektorn har ansvaret för skolans resultat och, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet (1 kap. 4-5 §§, 3 kap 2 § och 5 kap 3 § skollagen, 5 kap. 2 § skolförordningen, Lgr11; 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande).

Av **kursplanen**³ för ämnet moderna språk framgår att undervisningen i moderna språk syftar till att bland annat ge eleverna möjlighet att utveckla en allsidig

¹ Skollag (SFS 2010:800)

² Skolförordning (SFS 2011:185)

³ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Kursplaner, 5.6 Moderna språk.

kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå talat och skrivet språk, att kunna formulera sig och samspela med andra i tal och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till⁴ (Lgr11; Kursplaner, 5.6 Moderna språk).

Frågeställning 2

I **skollagen** föreskrivs att det pedagogiska arbetet vid skolenheten ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas och ansvarar för att kvalitetsarbete vid skolenheten genomförs. I **läroplanen** anges att rektor ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Vidare har rektorn, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver och att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen (2 kap. 9 § och 4 kap. 4 § skollagen, Lgr 11; Varje skolas utveckling, 2.8 Rektors ansvar).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Av **läroplanen** framgår att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Vidare framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (3 kap 5 och 7-10 §§ skollagen, Lgr; 2.2 Kunskaper, 2.8 Rektors ansvar).

⁴ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ändras den 2 juli 2021 genom förordning SKOLFS 2021:5 som tillämpas första gången på utbildning från och med höstterminen 2022 (Lgr22).

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den regelbundna kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: <i>Undervisningen ger elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga</i> Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar: Rektorn och lärarna behöver utveckla hur undervisningen stärker elevernas kommunikativa förmåga och interkulturella kompetens. I detta ingår att i högre utsträckning planera undervisningen utifrån elevernas intresse och återkoppling på undervisningen.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde 2:

Undervisningen ger elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga

- Rektorn behöver säkerställa att det råder ett klassrumsklimat som förebygger talängslan och uppmuntrar till användning av språket.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde 3: <i>Skolan skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet</i> Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar: • Rektorn behöver säkerställa att lärarna får tillgång till den kompetensutveckling och de förutsättningar som behövs för att kunna planera undervisningen utifrån forskning och beprövad erfarenhet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde 4:

Skolan skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar:

- Rektorn behöver utveckla skolans arbetssätt för att ge alla elever förutsättningarna att fullfölja sina studier i moderna språk. I detta ingår att följa upp omvalen och dess koppling till undervisningen.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?